

Guide för möten med hörselskadade idrottare

1. Inledning

Vi har skrivit den här guiden för möten med idrottare med hörselskada med tanke på tränare och andra som instruerar dem. Avsikten med guiden är att förklara på vilket sätt tränaren gärna kan ta hänsyn till hörselskadan så att idrottaren känner sig jämbördigt bemött.

Den koncisa guiden ger tips om bemötandet av både teckenspråkiga och hörselskadade idrottare, den klarlägger olika begrepp och har en förteckning över källor till mera information om ämnet. Termen *hörselskadad*, som används i guiden, täcker döva, personer med nedsatt hörsel och personer som använder hörselhjälpmedel. Vi påminner läsaren om att hörselskadade människor är olika: Guiden ger riktgivande tips men det bästa sättet är att fråga den hörselskadade själv hur hen vill bli bemött.

2. Tips för möten med hörselskadade idrottare

Det finns många slag av personer med hörselskada. Det första steget i mötet är att ta reda på vilket språk personen i fråga använder. Språket påverkar kommunikationen och varje språk har specifika drag som behöver beaktas. Om idrottaren använder teckenspråk spelar det visuella en viktig roll i kommunikationen. Om personen däremot använder talat språk ska tränaren se till att omständigheterna för att höra är goda. På grund av särdragen i språken har vi delat upp anvisningarna under två rubriker: *Teckenspråkiga* och *Talspråkiga med nedsatt hörsel*. Vi hoppas att du som tränare kan plocka ut de vinkar som är användbara just i din situation.

Teckenspråkiga

- Möt den hörselskadade idrottaren utan fördomar!
- Samarbeta med den hörselskadade idrottaren och teckenspråkstolken. På så sätt upplever idrottaren att du kan handla i tolkningssituationen.
- Hjälptolken att förbereda sig genom att på förhand berätta om träningens innehåll och förlopp och om spelreglerna.
- Rikta ditt tal direkt till den hörselskadade även om denna själv ser på tolken för att ta emot det du säger.
- Bli inte förvirrad av att tolken tolkar den hörselskadades kommunikation till dig i jag-form.
- Det är viktigt att rikta blicken mot den hörselskadade, eftersom teckenspråket är visuellt och den hörselskadade då kan läsa dina läppar.
- Ge den hörselskadade tillräckligt med tid att gestalta det sagda visuellt.
- Förstärk ditt verbala budskap med miner och gester.
- Var inte blyg för att använda kroppsspråk (kom/gå/byte) och kom gärna överens om gemensamma tecken.
- Använd bilder, figurer och diagram som stöd för ditt tal.
- Börja med att gå igenom träningen i sin helhet. Det underlättar för den hörselskadade att gestalta vad som ska göras/spelas.
- Den hörselskadade idrottaren vill ofta först se hur de andra gör för att sedan göra lika.
- När du ger anvisningar ska du undvika att förklara och visa samtidigt. Förklara först i lugn och ro och demonstrera först efter det.

Talspråkiga med nedsatt hörsel

- Tala till den hörselskadade rakt framifrån, så att ditt ansikte och läpparnas rörelser syns tydligt.
- Kommunikationen kan försvåras av att det är mycket ljud under träningar/matcher. Tala därför nära idrottaren som har en hörselskada.
- När du talar med tydlig röst har den hörselskadade lättare att tyda vad du säger. Mumla inte, tala inte för fort eller med låg röst.
- Personer som använder hörselhjälpmedel kan ibland sakna riktningshörsel, till och med helt och hållet. Därför kan det hända att de inte uppfattar rop av typen "Passa hit!". Använd i stället gester eller kombinera dem med rop.
- Ge personen tid att lyssna till slut. Lämna också tid för frågor.
- Bli inte nervös om du blir tvungen att upprepa samma sak flera gånger.
- Det är bra att gå igenom träningen i sin helhet innan den börjar.
- Hörselskadade kan använda hjälpmedel för att höra på träningen, såsom en FM-apparat. Fråga personen om något hjälpmedel kan vara till nytta.
- Under träningen kan den hörselskadade idrottarens hörapparater eller talprocessorer bli våta eller slockna, eller batteriet i dem kan ta slut. Idrottaren hör inte medan apparaten torkas eller batteriet byts ut, och är då beroende av munrörelser, stödtecken och/eller teckenspråk.

Med barn och unga ska du dessutom ta hänsyn till:

- Barnet har rätt att bli förstått och att förstå andra.
- Fråga vårdnadshavarna eller barnet om det är något särskilt som är bra för dig att veta.
- Förklara anvisningar enkelt och dela upp dem. Du kan använda visuella hjälpmedel såsom bilder och själv visa exempel.
- Bli inte irriterad om det hörselskadade barnet gör på ett annat sätt än du sagt – barnet kan ha hört anvisningarna fel eller missförstått dem.
- Följ barnet och försäkra dig om att han eller hon har förstått rätt.
- Om barnet ständigt frågar "vad" ska du inte ge upp, utan förklara på nytt tills barnet förstår.

- Lyssna på barnet – om du inte kan tyda talet, försök ställa fler frågor och utgående från situationen gissa dig till vad det kan gälla. Det är vanligt att barn med nedsatt hörsel, som använder talat språk, hör och lär sig ord fel till en början. I synnerhet konsonanterna m, n, k, p, t och s blandas lätt ihop med varandra.
- Kom ihåg att ett barn med hörselskada alltid i första hand är ett barn – en individ som har egna styrkor!

"Tränarens handlande ska i hög grad bygga på att demonstrera saker och situationer"

**EN STÖRRE GRUPP KAN
IBLAND DELAS UPP
I SMÅGRUPPER, VILKET
UNDERLÄTTAR
KOMMUNIKATIONEN.**

3. Att använda tolk

- Den teckenspråkiga idrottaren har rätt att använda teckenspråkstolk och är den enda som kan bestämma om hen vill använda tolk eller inte.
- När ni använder tolk behöver du som tränare inte tala annorlunda eller långsammare. Du kan instruera som vanligt.
- Användningen av tolk är avgiftsfritt för laget, och som tränare behöver du inte sköta om utgifterna.
- Den teckenspråkiga idrottaren sköter själv om att beställa tolk och om andra arrangemang som behövs.
- Som tränare kan du samarbeta med tolken genom att noggrant förbereda honom eller henne på vad den kommande träningen består av.
- Tänk också på att en del hörselskadade idrottare använder skrivtolk. I sådana fall skriver tolken ner allt som sägs så att idrottaren kan läsa det som text från en surfplatta eller dator. Idrottaren kanske inte använder tolk på träningarna men kan vilja ha en skrivtolk som stöd för hörseln till exempel på lagmöten eller lagets gemensamma tillställningar.

Vad gör du om idrottaren med en hörselskada kommer till träningen utan tolk?

- Försäkra dig om att den hörselskadade förstår vad du säger.
- Skriv ner på papper eller i mobilen.
- Använd enskilda tecken som stöd för ditt tal, tecken som hör till grenen eller lär dig teckenspråk

4. Lagets sammanhållning

Sammanhållning betyder ...

- att laget har beredskap att uppta en hörselskadad medlem till en del av laget
- att lagmedlemmarna är engagerade för att uppnå lagets gemensamt uppställda mål
- att man bryr sig om varandra och trivs tillsammans
- att man lyssnar på och respekterar en annan lagmedlem
- förtroende mellan lagmedlemmarna samt mellan medlemmarna och tränare
- ansvarsfördelning i laget
- att varje medlem inkluderas i lagverksamheten
- den hörselskadade idrottarens egen upplevelse av delaktighet och känsla av samhörighet
- att medlemmen som har en hörselskada känner att hens insats i laget är betydelsefull

Den hörselskadades ställning i laget

Respektera den hörselskadade lagmedlemmens integritet, och berätta inte för alla att ni har en hörselskadad i laget. Personen kan känna sig obekvämt med uppmärksamheten och riskerar att bli en nagel i ögat. Låt personen själv berätta om sin hörsel, sina eventuella hörselhjälpmedel och om sitt språk. Och om personen inte självmant berättar om de här sakerna, kan du fråga om dem på tumanhand.

Laget kan till exempel be sin teckenspråkiga medlem lära ut vissa tecken, som de andra lagmedlemmarna kan använda i matcher och på träningar. Tecknen kan vara nyttiga för alla spelare i kommunikation på långt håll.

“Laget ska ha en beredskap att ta med den hörselskadade på träningar, och också matcher, om spelskickligheten är tillräcklig”

5. Vi reder ut begreppen

Vi förstår att det är lätt att blanda ihop olika begrepp som rör personer med hörselskada och ibland ser man att termerna används på fel sätt i diskussioner och texter i offentligheten. Här kan du kontrollera rätt terminologi.

Olika slag av hörselskada:

Hörselnedsatt – En person vars hörsel är nedsatt. En hörselnedsatt kan kommunicera med tal, på teckenspråk eller båda. Vid sidan av tal kan personen också använda stödtecken eller tecknat tal. Personer med hörselnedsättning använder ofta något hjälpmedel för att höra. När du kommunicerar med talspråkiga personer med hörselnedsättning är det viktigt att omständigheterna för att höra är goda och att du talar med tydlig röst och riktar dig till dem.

Hörselskada – Hörselskador kan vara lindriga, medelsvåra, grava eller mycket grava. Hörselskadan kan vara medfödd eller framskridande. Skadan kan också ha uppkommit i ett senare skede. Hörseln kan vara genomgående nedsatt eller bara delvis, så att personen kan höra låga ljud bra men höga ljud dåligt, och vice versa. Hörselskadan kan också vara ensidig, det vill säga finnas bara i ena örat, så att det andra örat hör normalt.

Hörselskadad – En person som har en hörselskada. Det finns många olika typer av hörselskadade. En del använder hjälpmedel, andra inte alls. Personer med hörselskada kan kommunicera genom att tala, på teckenspråk eller båda.

Döv – En grad av hörselskada. Döv är en person som har förlorat hörseln vid födseln eller i den tidiga barndomen. Döva personer kommunicerar i huvudsak på teckenspråk, som är deras förstaspråk. Dövstum är en felaktig term för dövhet och ska på inga villkor användas på grund av ordets diskriminerande natur.

Vuxendöv – En person som förlorat hörseln efter att ha lärt sig tala. Den vuxendöva kan ha ett cochleaimplantat (CI), som gör det möjligt för personen att höra.

Teckenspråk – Det finns två teckenspråk i Finland: det finska och det finlandssvenska. Teckenspråken är hela språk med egen vokabulär och grammatik. Den breda allmänheten är mera bekant med stödtecken, som är enskilda tecken, inte ett helt språk.

Hjälpmedel:

BAHA-apparat (benförankrad hörapparat) – BAHA-apparaten används vid hörselskador som härrör från mellanörat. Med hjälp av apparaten leds ljudet via skallbenet till det fungerande innerörat. Hos små barn är BAHA-apparaten vanligen fäst vid ett pannband men på större barn och vuxna fästs den på en skruv som inopererats bakom örat.

FM-apparat – FM-apparaten är ett hjälpmedel som kan användas tillsammans med hörapparaten och/eller cochleaimplantat (CI). FM-apparaten består av en sändare och en mottagare. Sändaren är oftast integrerad i hörapparaten eller i cochleaimplantatet. Instruktören eller tränaren har sändaren. Var inte rädd för att ta i bruk sändaren, och tala i dess mikrofon med vanlig röstvolym. Din röst överförs direkt till användarens hörselhjälpmedel utan störande brus utifrån. Ett litet besvär som är till stor hjälp!

Skrivtolk – Skrivtolkning är en metod för att underlätta kommunikationen. Skrivtolken skriver ner talet på en laptop och mottagaren läser texten från skärmen. Tolkningen sker bara i ena riktningen – den vuxendöva/hörselnedsatta deltar genom att tala.

Hörapparat – Man kan ha en eller två hörapparater. De sitter ofta bakom ytterörat. Hörapparater förstärker alla ljud i omgivningen: både tal och oväsen.

Cochleaimplantat (CI) – Cochleaimplantat används vid hörselhabilitering då hörselskadan är mycket grav. CI-användare hör i praktiken ingenting utan sitt hjälpmedel. Cochleaimplantatet har utvändiga komponenter (talprocessor och magnetförsedd sändarspole) och en inopererad del (implantatet). CI-användaren kan också ha en hörapparat i andra örat.

Teckenspråkstolk – Är en opartisk förmedlare av språket och kulturen i tolkningssituationen. Teckenspråkstolken finns till för både den hörselskadade idrottaren, tränaren och de andra idrottarna. Tolken gör det möjligt för den hörselskadade att delta likvärdigt i lagsportsverksamhet (Finlands grundlag 1999/731). Tolken översätter bara språket, och verkar inte som assistent. Idrottaren med hörselskada ordnar själv med att tolken kommer till träningsplatsen, så det behöver inte tränaren göra.

6. Är det något mer du undrar över?

Ta kontakt med oss på Finlands Dövas Idrottsförbund (SKUL). Vi hjälper dig gärna och kan vi inte besvara dina frågor, får du råd om vart du kan vända dig. Vi erbjuder också idrottsföreningar konsult hjälp.

SKUL är Finlands äldsta idrottsorganisation för personer med funktionsnedsättning. Dess uppgift är att garantera likvärdiga idrottsmöjligheter för alla med hörselskada. SKUL:s arbete omfattar tävlings- och träningsverksamhet på både nationell och internationell nivå, föreningsverksamhet som stöd för idrottsföreningar och idrott och motion i samarbete med kommuner, städer och andra.

www.skul.org

7. Mera information

Svenska hörsselförbundet rf, <https://horsel.fi>

Finska Hörsselförbundet rf, www.kuuloliitto.fi

Finlands Dövas Förbund rf,
<https://kuurojenliitto.fi/sv/hem>

Döva och hörselskadade barns stödförening rf,
www.dhbs.fi

Hörselskadade Barns Föräldraförbund rf,
www.klvt.fi/klvt-pa-svenska

Finlandssvenska teckenspråkiga rf
www.dova.fi

LapCI ry
<https://lapci.fi/pa-svenska>
<http://www.kuuloavain.fi/sv>

www.kuuloavain.fi/sv/info/fritid-och-aktiviteter

Elisa Leinonens lärdomsprov (YH) 2018:

[Kuuron osallistaminen urheilujoukkueeseen - valmentajan näkökulma](#)

Satakieliohjelma (OBS! Satakieliohjelma har avslutats)

www.satakieliohjelma.fi/wp-content/uploads/2017/02/kuulovammainen-lapsi-harrastaa-A4-SUOMI-paino-bleedit.pdf

Webbordböcker i teckenspråken

<https://finssl.signwiki.org>

handlaget.fi

<https://viittomahaku.fi>

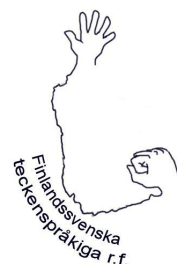
<https://suvi.viittomat.net>

Den här guiden har sammanställts av SKUL med projektunderstöd av Undervisnings- och kulturministeriet.

MINISTRY OF
EDUCATION AND CULTURE
FINLAND

KUUROJEN PALVELUSÄÄTIÖ sr
DÖVAS SERVICESTIFTELSE sr